

Щоденна газета

Seite 10

Щоденна газета

Сторониці, Dienstag, den 29. Dezember

ISBN 978-617-614-191-4

9 786176 141914

ВІДАННИЦТВО

Чверть століття, з огляду на швидкоплинність нашого часу, зовсім не є великою відстанню. Це звучить наче в казці, коли ми чуємо, як у рік створення обох щоденних газет – «Czernowitzer Tagblatt» і «Allgemeine Zeitung», що ознаменували нову еру модерної преси у краї, – складалося життя, які постали тоді мали значення чи думали, що мають значення, що вони планували і над чим працювали, або як відпочивали, чого очікували від майбутнього або ж також чого боялися. Між цим відбулась уже найбільша подія історії, відколи існує світ, – Велика війна. Після вічних потрясінь трьох російських нападів та їхніх супутніх явищ край знову стабілізувався у складі нової держави. Багато змінилось, багато осіб померло, багато політичних постатей та партій сплили на поверхню або зникли. Усі ці долі знаходять своє відображення у дзеркалі багаторічної газети.

29. Dezember 1904.

Церновіцька загальна газета.

JOSEF WENDER, Czernowitz, 9 Hauptstrasse

Ball-Neuheiten in Seide, Gaze, Spitzen, Crêpe de Chine, Battiste

Feste Preise, auf jedem Stück ersichtlich.

Bier-Palast (Blumenpassage) eröffnet

In den ersten Tagen des Monats Jänner 1904 wird der Bier-Palast eröffnet.

Feste Preise, auf jedem Stück ersichtlich.

Арнольд Шварц

РЕВЮ ОДНОГО ЖУРНАЛІСТА

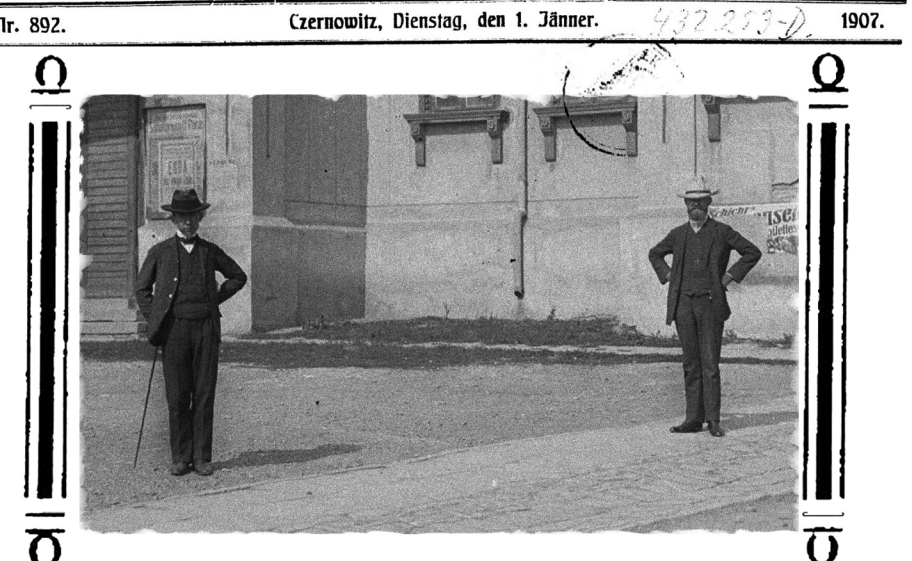
№ 892. Czernowitz, Dienstag, den 1. Jänner. 1907.

Церновіцька

Allgemeine Zeitung

Redaktion u. Administration: Mathiasstraße 10. Telefon-Nummer 101. Abonnementbedingungen: Für Czernowitz (mit Befreiung ins Ausland): vierteljährlich 2 40, halbjährlich 4 80, jährlich 8 40. (mit halbjährlicher Vorbestellung) monatlich 2 20, vierteljährlich 4 40, halbjährlich 8 80, jährlich 16 60. Für Ausland: vierteljährlich 7 40, halbjährlich 14 80, jährlich 29 60. Für Studenten und den Postweg: vierteljährlich 1 40, halbjährlich 2 80, jährlich 5 60. Postamt Czernowitz, Czernowitz.

Verpflichtungen: Es folgt im gewöhnlichen Jahresverlauf 12 in der Regel getragene Beilagen bei dem Abonnement für 25 Pfennig. Die Beilagen sind in allen Bezugsstellen zu erhalten. Einzelne Exemplare sind in allen Bezugsstellen zu erhalten. Einzelne Exemplare sind in allen Bezugsstellen zu erhalten. Einzelne Exemplare sind in allen Bezugsstellen zu erhalten.

РЕВЮ 25 років

ОДНОГО ЖУРНАЛІСТА

Арнольд Шварц

ШЕФ-РЕДАКТОР 'CZERNOWITZER ALLGEMEINE ZEITUNG'

PERVO **25**
років
ОДНОГО ЖУРНАЛІСТА

Арнольд Шварц
ШЕФ-РЕДАКТОР 'SZERNOBITZER ALLGEMEINE ZEITUNG'

Переклад з німецької *Сергія Осачука*

Чернівці – 2018

УДК 82-92

Ш 33

Шварц, Арнольд

Ревю одного журналіста / Арнольд Шварц ; переклад з німецької та упорядкування Сергія Осачука. – Чернівці : Книги – XXI, 2018. – 176 с.

ISBN 978-617-614-191-4

«Журналіст – це моя професія, чудовою рисою якої було завжди писати безпосередньо під натхненням моменту. Ця книга не є роботою письменника – це лише праця щоденного журналіста, який з імпровізації спогадів прийняв швидке рішення створити цю книгу і це рішення негайно, змахом руки, реалізував у манері, притаманній нашій професії. Ця книжка була надиктована стенографістам протягом чотирьох днів. Велика робота керівного редактора щоденної газети не передбачає довге вагання і розмірковування про стиль, систему та обсяг. Події натискали, і робота над цією книжкою мусила бути виконана швидко. З цією згадкою не пов'язується прохання про вибачення – слово честі: цією книгою я хочу презентувати себе як щоденного журналіста».

Арнольд Шварц

Фотографії з колекції Сергія Осачука

Видано за підтримки Чернівецької міської ради в рамках Програми підтримки книговидавництва ім. бургомистра Антона Кохановського та Представництва Австрійської служби академічного обміну, м. Львів

Перекладено за виданням: 25 Jahre. Revue eines Journalisten von Arnold Schwarz. Chefredakteur der «Czernowitzer Allgemeinen Zeitung». 1928. Druck und Verlag «Eminescu», Cernăuți.

ISBN 978-617-614-191-4

© Книги – XXI, 2018, видання українською мовою

© Сергій Осачук, 2018, переклад

© Анна Стьопіна, 2018, обкладинка

Усі права застережено

1903–1928

Цю книгу я написав з нагоди мого двадцятип'ятилітнього
професійного ювілею.

Арнольд Шварц

Передмова

*Д-р М. Фрідвагнер, університетський професор
у Франкфурті-на-Майні*

Чверть століття, з огляду на швидкоплинність нашого часу, зовсім не є великою відстанню. Це звучить наче в казці, коли ми чуємо, як у рік створення обох щоденних газет – «Czernowitzer Tagblatt» і «Allgemeine Zeitung», що ознаменували нову еру модерної преси у краї, – складалося життя, які постаті тоді мали значення чи думали, що мають значення, що вони планували і над чим працювали, або як відпочивали, чого очікували від майбутнього або ж також чого боялися. Між цим відбулась уже найбільша подія історії, відколи існує світ, – Велика війна. Після вічних потрясінь трьох російських нападів та їхніх супутніх явищ край знову стабілізувався у складі нової держави. Багато змінилося, багато осіб померло, багато політичних постатей та партій сплили на поверхню або зникли. Усі ці долі знаходять своє відображення у дзеркалі багаторічної газети. Її завдання з плином часу не може бути завжди однаковим. Але засадничі принципи, з яких вона постала, залишилися: бажання бути часописом, який не служить виключно одній політичній партії й не проходить з її провідниками через вогонь і воду, а також не покриває та не захищає сумнівні дії партії, щоби врешті одного дня зникнути або пом'янути прапори. Такі приклади ми часто переживали, і навіть світова преса змінює свою програму та свою позицію зі зміною власника. Така газета втрачає тоді не тільки свій стиль, можна навіть сказати, своє обличчя і перетворюється в ручний інструмент, у машину на службі чиеїсь мети, рідше якоїсь ідеї. І якщо «Czernowitzer Allgemeine Zeitung» сьогодні,

після 25 років діяльності, у дещо зміненому вигляді зберігає напрямок свого засновника й, очевидно, прагне його продовжувати й цим самим несе в собі потенціал майбутнього, то пояснення цьому криються насамперед у виваженості та спокої, з якими вона зустрічає щоденні події, у стриманості відносно викликів часу чи осіб, у повазі до авторитету держави, яку вона зберігає навіть тоді, коли службовці чи представники громадськості звинувачуються у проступках; а також у переконливому, але не галасливому представленні прав меншин і у стосунках із зарубіжжям, коли виказує почуття відповідальності, а не лякливо применшує чи приховує речі, які могли б зашкодити репутації Румунії. За німців, їхню мову і культуру «Czernowitzer Allgemeine Zeitung» завжди виступала у справедливій формі; для представників цього народу існує лише єдина і можлива (але часто невдячна) політика: ужитися в новій державі й сприяти із силою та досвідом старої культури її внутрішньому розвитку та формуванню, очікуючи, що власні культурні інтереси не будуть повністю ігноруватися чи нищитися. Тож і німці також без застереження і з радістю можуть брати участь у вшануванні чвертьвікового святкування головного редактора «Czernowitzer Allgemeine Zeitung» пана Арнольда Шварца, який оглядається сьогодні на складну, але успішну діяльність. Скільки журналіст бореться за право і свободу, протистоїть здичавінню принципів у політиці й у приватному житті, а його газета створює мирну оазу у вирі корисливих інтересів, стільки вони здобуватимуть заслуги перед державою, яка так потребує спокою, щоб зібрати свої багаті сили.

I

Для чого ця публікація?

Коли ти 25 років журналіст. – Кожен зміг би через чверть століття записати спогади. – Передусім журналіст, аніж будь-хто інший.

Коли ти протягом двадцяти п'яти років належиш громадськості, тоді тобі є що розповісти. Це не має бути історія життя, ані історичне дослідження, гарно хронологічно впорядковане, ані мемуари, доста наповнені сухими фактами, з цифрами, датами й іншим нудним непотребом. Не це є метою. Коли життя було таким швидкоплинним, яким мені сьогодні здається моє, чверть століття поспіль у безперервній, поривчастій і нервовій боротьбі, й це життя також і сьогодні так триває, як колись, тоді неможливо зібратися сьогодні, під час цієї напруженої професійної діяльності, сісти й писати спогади.

І все ж для чого ця книга?

Не для того випурхують ці рядки у публічність, щоб в угоду пережитим подіям їх ще раз описати, зафіксувати, проаналізувати, розчленити і так підготувати читачеві, аби вони йому смакували. Вони сьогодні є лише засобом для мети, вони заново спалахнуть, щоб нагадати перебіг напруженої щоденної боротьби, вони є свідченням, як відбувалося соціальне розшарування, як тривала боротьба за всі ті господарські, політичні, національні та конфесійні права, й вони документують те, що, на протигагу цьому, було можливим зберігати свою веселу вдачу й отримувати радість з усього, що стосується

краси, мистецтва і літератури. Коли ти перебував і надалі перебуваєш у вирі подій, то ретроспективно можна багато чого відтворити з того, що перо раніше пропустило або ж свідомо з тактовних причин притримало. Ще раз наголошую – йдеться не про відтворення ремінісценцій, щоб заповнити прогалини історії міста чи певного періоду, але лише про бажання описати епізоди зі строкатого життя одного журналіста, для якого найбільший вплив мала дія мас.

Мої численні й розмаїті шляхи, якими я пройшов, частково продиктовані долею, а частково бажані мною, вміщують багацько сцен, які після періоду двох з половиною десятиліть, якщо на момент зупинитися і замість того, щоби зі зціпленими нервами постійно прагнути вперед, одного разу оглянутися, аби побачити, що дотепер зробив, знову виринатимуть у пам'яті.

Усе ж я не хочу цим сказати, що лише журналіст бачить цей відрізок життя і раптом відчуває потребу повернути свої думки до минулого. Будь-хто інший, якщо він десять або двадцять років безперервно трудився, може спробувати зробити паузу на відпочинок, і він відчує те ж саме, як і я сьогодні це представляю. Події з минулого ще раз виступають у сяйливій ясності. Доленосні моменти постануть йому сьогодні як чудо. Шлях життя не проходить прямолінійно. Перешкоди здіймалися, немов водні пороги, немов скелі, які важко перейти, зигзаги, яких не оминати, природні потрясіння та катастрофи, які необхідно здолати, час од часу сонце, що бадьорить та щемить серце, та й знову чорні хмари, які затьмарюють дорогу в тумані. Роками все так триває, і коли нарешті думаєш, що знайшов вільний шлях, шлях до довгоочікуваної мети, тоді вкотре звалюються нові перешкоди, і знову починається боротьба, боротьба до кінця, яка лише поодиноким приносить сподіване щастя. Життя є жорстокою боротьбою й найважчою роботою, і робота ця не є насолодою, якщо вона дуже гладко просувається. Кожен відчуває це на собі, а журналіст, який усюди спрямовує свій погляд, який більше за

інших бачить і чує, може з цієї життєвої боротьби, за котрою він спостерігає, здобути найбільше досвіду.

Отже, журналіст, який після двадцяти п'яти років бажає лише на коротку мить зупинитися, аби побачити, що він дотепер пережив і що створило життя навколо нього та в ньому, має нагоду розповісти, де були опорні балки його професії, де і коли вони почали хитатися та в якому темпі їх змушено було підкріпити, щоб не дозволити завалитися цілій споруді. Журналіст, душу якого запалили маси, може розповісти, коли і якими методами вона була піднесена до вібрації, у висоті чи в падінні, як він справився з цими перемінами та з якими почуттями душі й серця і почуттям відповідальності свого фаху він рухав цими масами, або штовхав їх наперед, або відсувався ними назад. І тут при відтворенні подій постане картина, яка сформована не за певною чіткою системою, а більше спиратиметься на імпровізацію, що базується на пам'яті. Картина, яка повинна розповісти, як журналіст скуштував свого професійного життя, його переосмислив і сьогодні презентує громадськості.

Це є метою цього альманаху одного журналіста, який має право сказати про себе, що він присвятив себе цій професії не завдяки звичній схемі екзистенційного вибору, а з природного прагнення та з повним захопленням, яку він вважає найважчим, найжертвовнішим та найшкідливішим для нервів заняттям з-поміж усіх багатьох професійних сфер, що він зустрів на своєму широкому шляху і всі однаково високо поважає та цінує.

Prezumerationspreise:
Wochentlich in Kärnten (mit
Lieferung ins Haus) 1 K.
10 h; vierteljährig 3 K. 40 h;
halbjährig 4 K. 80 h; ganz-
jährig 21 K. 60 h. — Das
Inland mit Postverbindung
monatlich 2 K.; vierteljährig 6 K.;
halbjährig 12 K.; ganzjährig
4 K. — Für das Ausland:
monatlich 40 Kreuz, halbjährig
110 Kreuz, vierteljährig 10 Kreuz.

Einzelne Nummern 10 Heller.

Redaktion und Administration:
Neuberg-Druckerei Nr. 14
(Schmidplatz 100).
Telefon-Nr. 139.

Czernowitzer Tagblatt.

Czernowitz, Mittwoch, den 28. Jänner 1903.

Nr. 1.

Czernowitz, 27. Jänner.

Mit der vorliegenden Nummer tritt das „Czernowitzer Tagblatt“ ins Leben. Wir hatten manche Meinung vernommen, ehe wir uns entschlossen, die neue Zeitung herauszugeben. Es sagten die Einen: Es sind andere meinten: Ein gutes, modernes Blatt wird in dem rückständigen Lande keine Abnehmer finden. Die schmeinenden glaubten einwenden zu müssen: In diesem stillen, fernab vom Weltgetriebe liegenden Winkel soll ein solches Journal sein — gar nicht zu reden davon, daß es eine gute Zeitung sein soll. Aus diesem Chor der guten und schlechten Meinungen soll ein solches Journal sein — gar nicht zu reden davon, daß es eine gute Zeitung sein soll. Aus diesem Chor der guten und schlechten Meinungen soll ein solches Journal sein — gar nicht zu reden davon, daß es eine gute Zeitung sein soll.

Schaffen, um das sich alle kümmern sollen, die den Mühen nachzugehen haben. Die
leben, die sich emporgeloben aus der trübsamen, hermentösten. Die
Cede, aus kleinen und kleinsten Angelegenheiten. Es
aber diese Zeitungsredaktion, von Einnahme und Ausgaben, so werden
Pforten zugesperrt, von Einnahme und Ausgaben, so werden
sich das „Czernowitzer Tagblatt“ an alle Punkte stellen
des Landes mit der Bitte: fördert das neue Blatt, denn
es ist euer. Fördert es, denn es will euren Wünschen
und Träumen, euren Hoffnungen und Erwartungen
Ausdruck verleihen, in die Wohnung des Landmannes
Stadt und Land, in die Wohnung des Kaufmannes
des Lehrers und Beamten, des Bauarbeiters
werbende; es will und wird anregend
freudig, aneinander und Landwirtschaft, Gewer-
und soll Handel und Landwirtschaft, Gewer-
dustrie fördern, allem Guten und Nützlichen
Anwalt sein.
Und nun kommen sie natürlich
Mittel, und fragen mit he
meint: wie

II

Нова епоха

Замість владодогодження вільніші погляди. – Нові часи, нові люди. – Журналіст у мандрах. – Повсюди присутній. – Повернення.

Двадцять п'ять років журналіст у Чернівцях! Але ж ні, не всі двадцять п'ять років я провів у Чернівцях; усе ж у найважливіші періоди цього чверть століття перебував я у столиці Буковини. Початок і кінець, й обидва є маркуванням, справжніми віхами нових епох, у яких преса відіграє головну роль. Преса є віддзеркаленням суспільного життя міста і краю. Коли хто спитає про становлення, історію, рівень культури певної епохи, то йому покажуть дзеркало, в якому преса, звичайно, представлятиме найважливіший об'єкт.

До 1903 року сягає стара ера буковинської журналістики – період, який презентує себе в образі газети «*Vukowiner Rundschau*»*. У ній ми розпізнаємо перші спроби періоду щоденної газети. Газета не пропонує цілісної картини. Вона часто представляє то одну, то іншу сторону, міняючи їх залежно від того, хто наразі є панівним. Це не була навіть боротьба методів, а боротьба пасіонарій. Журналіст-газетяр тієї епохи не мав погляду на загальну картину. Він залишався об'єктом у руках власника-видавця, котрий прописував журналісту шлях, яким він мав рухатися залежно від своїх власних інтересів. Усе інше,

* Заснована в 1882 році Германом Чопом у Чернівцях газета була до початку XX століття головним місцевим суспільно-політичним часописом, перебувала у фарватері німецьких лібералів, до 1893 року виходила двічі, а потім тричі на тиждень. (Тут і далі прим. ред.)

що повинна була би пропонувати газета, читач мав черпати з віденських часописів. Взаємозв'язок явищ та подій у світі, їхній вплив, що сягав до Буковини, залишалися ще за межею розуміння місцевих журналістів. Місцева політика руйнувала мізки абонентів та читачів, і вони виховувалися в цьому стилі й трималися у вірі того, що дріб'язковість провінційного міста має перевагу над подіями та процесами, які відбуваються зовні у великому світі й проникають також у найменше провінційне містечко. Тодішня щоденна преса є копією, відображенням того часу. Прислужливість монаршому двору, підкреслена повага до влади, обивательська та лякливо-слухняна поведінка – ці явища, культивовані віденським консерватизмом, були найбільш характерними моментами тієї епохи.

Водночас ця зацвіла та трухлява система зазнала колапсу й у нас. Газета йде вперед і змушує політику тих днів слідувати вимогам реструктуризації та перебудові часу. Крайовий сейм (ландтаг) здобуває нову репутацію; нові особистості об'єднуються, виганяють стару епоху й надають новій ері свіжої крові.

Так само, як основа, що зігнила, спричинює падіння цілої споруди, так в одну мить завалилася в безвість і стара преса з усіма її прихильниками, покотилася безпорадно на дно. Одного гарного дня 1903 року в Чернівцях засновується нова газета – чоловіками, які спрямовували свій погляд на Захід, перейняли нове життя, пройшли новий вишкіл і навчилися споглядати життя з іншої, вищої, позиції. Це була газета «Czernowitzer Tagblatt». З цього моменту починається новий період; я також відчув захоплення новим духом часу і став у віці двадцяти одного року йому на службу. Кілька місяців згодом засновується нова газета «Czernowitzer Allgemeine Zeitung», головним редактором якої я є сьогодні. Появу цієї газети завдячуємо тим самим мотивам, тим самим супутнім явищам, що спонукали до створення «Czernowitzer Tagblatt».

Час працює швидко. Нові ідеї поширюються й захоплюють людей, для яких модерна преса стає сенсом їхнього життя. Виникають два видання, що конкурують. Двосторонне

мірвання силами та протистояння благодатно впливають на розвиток якості цих щоденних часописів. Чернівці нарешті отримали пресу, що відповідає їхній культурі. За спинами чути гавкіт старих дворняжок, які надривають горлянки, корчаться від задрощів і образи, як завжди, коли життєдайний дух оновлення залишає позаду старе, антикварне, пережите.

До 1909 року триває цей період зміцнення та підйому. У полоні роботи накопичувалася туга, бажання пізнавати світ. Один епізод виринає мене з моєї діяльності й несе протягом чотирьох років у далечинь, у всі частини Європи. Це були роки мандрівки, сповнені світла, лоску й пригод, час, сповнений подій і захоплень, які стали для мого пізнішого розвитку безцінним здобутком. Вештання великими містами Центральної Європи аж на Північ до Кьонігсберга, Гренцмарка, на Заході через Рейнську область до Бельгії, потім донизу на Балкани, до Белграда, Софії, Афін і Константинополя в товаристві поетів, комедіантів, мандрівних митців, журналістів і безуспішних геніїв, водночас я завжди залишався у своїй професії із завданням за допомогою пера та хитромудрих засобів пропаганди опанувати маси, запалювати їх, збуджувати, і все це із сьогоднішнього ретроспективного погляду містить велику кількість епізодів, які в наш час, з огляду на їхню бравурну безстрашність, лише набули актуальності.

За рік до вибуху війни лунали до мене з батьківщини на-полегливі заклики повернутися – назад до Чернівців, щоби бути співтворцем нової газетної епохи, обійняти провідне становище з організаційною силою, яку я здобув іззовні, з до-свідом, який я зібрав у широкому світі. Я повертаюся назад до «Czernowitzer Tagblatt» і беру участь у розбудові цієї першої графічної інституції, яка стала пізніше вірцевою.

III

Швидкі зміни

Великі плани. – Стяги кличуть на військову службу. – Військовий журналіст. – Керівник державного інформаційного бюро. – Відбудова зруйнованих друкарень. – Нова зустріч із рідною газетою.

Тим часом мій фах розширився. Я опанував графічну спеціальність в усіх її складових компонентах: технічному, адміністративному, комерційному й організаційному. Я збагнув якості та цінності великої пропаганди. Озброєний цими навичками, я підняв «Czernowitzer Tagblatt» із її технічним виробництвом до респектабельних висот. Уже тоді суспільство довірило мені посаду шеф-редактора цього часопису, що, певне, мав високу репутацію та численних читачів.

Незадовго перед війною, через раніше досягнуті домовленості та зобов'язання, завершується й цей період. Рішення прийнято швидко. Я організовую друкарню «Gutenberg» і укладаю з домом Гайнріха Мерсі у Празі договір, що мав запропонувати місту Чернівці нову газету, яка б виходила далеко за рамки та технічні можливості «Allgemeine Zeitung» і «Czernowitzer Tagblatt». Ця угода з Мерсі створювала новий тип преси, який був придуманий мною і перевірений великими фахівцями газетної справи у Празі, а згодом став взірцем для газетно-видавничого бізнесу в Празі.

Щоправда, плодами мого власного проекту я не зміг насолодитися. Війна знищила мої сподівання повністю. Друкарські складачі залишили гранки, службовці давно вже пішли,

редакторів частково мобілізували, частково вони були зі своїми сім'ями, і тільки я залишився на місці й тримався. У цій біді громадськістю опанував справжній психоз. Єдиною розрадою в ті нещасливі, критичні дні була газета. Двічі видання було змушене перериватись. Настала моторошна тиша, коліщата друкарської машини стояли непорушно, з останнім потягом я подався до військової лінії відступу на Південь. Друкарні були віддані на волю долі.

Підрозділ військової пресової інформації прийняв мене на службу. Моїм бажанням було залишитися на буковинському фронті, спочатку в Дорна-Ватрі, згодом у головному штабі в Сигіті-Мармароському. Там я ретельно писав допустимі повідомлення та описував події. Їх охоче приймали для друку на шпальтах «Neue Freie Presse», «Pester Lloyd», «Berliner Tagblatt» та інші світові часописи. Уже скоро на роботу військових кореспондентів наклало свою ненаситну руку військове керівництво. У кого були здорові руки й ноги, змушений був поміняти перо на гвинтівку. Я був відправлений до Марош-Вазарелі в розпорядження військової газети. Людвіг Біро, угорський письменник, який тепер здобув особливу славу після екранізації його твору «Готель “Місто Львів”»^{*} і сидів зі мною в головному штабі в Сигіті-Мармароському, став моїм наступником у Марош-Вазарелі й відрекомендував мене угорському Телеграфно-кореспонденційному бюро в Будапешті. Там активно шукали стенографістів для зовнішньої телефонної служби. Нікого не могли знайти. Кандидатів обіцяли звільнити від військової служби, настільки високо й важливо цінилися їхні якості. Тут, у Будапешті, я провів п'ятнадцять місяців і познайомився з великим апаратом інформаційно-розвідувальної служби, який мав своє головне завдання в тому, щоб забезпечувати Хорватію, цілі Балкани, Болгарію та Туреччину тощо й, крім цього, переправляти інформаційні

^{*} Американський ігровий фільм 1927 року про події Першої світової війни у Львові, його оригінальна назва «Hotel Imperial».

повідомлення закордонним виданням. За кілька днів я здобув першу посаду в цьому агентстві. Цей період неймовірно збагачує мої журналістські та політичні знання. Виявилося, що ми, буковинці, опинившись на посаді за кордоном, на якій ми ще ніколи не були і її вимог не знали, проявили себе так, що мені було висловлено високе визнання моєї служби.

Коли телеграмою віденського пресового штабу на вимогу уряду я змушений був у липні 1917 року вирушити до Чернівців, щоб відразу після взяття міста знову активізувати «Allgemeine Zeitung», керівник кореспонденційного бюро, вже покійний надвірний радник Радо, журналіст старої школи, просив мене, щоб я не повертався, а залишився, бо я був незамінним. Але робота в кореспонденційному бюро зовсім зруйнувала мені нерви. Щоденна служба з 11-ї до 2-ї пополудні й потім із 7-ї вечора до 4-ї ранку. Піт буквально стікав на папір і розмазував стенографічні тісно написані рядки, але як на фронті мусиш концентруватися на ворога, так і тут усі нерви мусили бути сконцентровані на телефонному проводі з Відня та Берліна. Крім цього, я знаходив поміж тим час, щоб написати серію статей на прохання «Pester Lloyd».

Об'їзними шляхами я відправився з Будапешта до Калуша. Тут мене зустрів офіцер генерального штабу і взяв мене у свій автомобіль у дорогу через зруйнований Станиславів до Чернівців. Ми прибуваємо 7 серпня 1917 року до міста. Попереднього дня місто відвідав цісар Карл. Моя поїздка і враження від побаченого глибоко закарбувалися в моїй душі й не дозволили насправді відчувати радість від зустрічі з рідним містом: спустошені війною місцевості, де лежали ще не поховані тіла вбитих солдатів, переїзд через Прут понтонним мостом до Чернівців, безлюдні та зруйновані вулиці, вступ на поріг моєї старої, сплюндрованої росіянами квартири, візит до трьох мені близьких друкарень – друкарня «Allgemeine Zeitung» не мала ні дощечки, ні букви, лише попіл і уламки, у друкарні «Czernowitzer Tagblatt» були лише залишки колись передового обладнання, а з друкарні «Gutenberg» по вулиці

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.